

[Ministeren for offentlige arbejder.]

om det i loven omhandlede anlæg. Byggeperioden for dette skønnes at ville strække sig over ca. 5 år, og arbejdet skønnes at blive igangsat i 1966-67.

Regeringen foreslår i overensstemmelse med principperne i hovedlandevejsloven, at anlægsudgiften afholdes fuldt ud af vejfonden, og, da vejen anlægges som motorvej, ligeledes at de årlige driftsudgifter afholdes af vejfonden. Uanset at hovedlandevejsloven endnu ikke er trådt i kraft og det derfor ikke er foreskrevet at forelægge lovforslaget for vejnævnet, har jeg dog fundet det rigtigt at forelægge dette lovforslaget inden fremsættelsen her i tinget. Vejnævnet har meddelt mig, at det kan tiltræde projektet.

Idet jeg i øvrigt henviser til bemærkningerne til lovforslaget, skal jeg anbefale det til velvillig behandling i det høje ting.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om statstilskud til et landsdelsorkester for Sjælland.*

Den med alle partiers tilslutning gennemførte lov nr. 136 af 17. maj 1961 om statstilskud til orkestre uden for hovedstadsområdet, der trådte i kraft den 1. juni s. å., var skelsættende for vort musikliv, idet den betød, at de tre store by- og landsdelsorkestre i Århus, Ålborg og Odense langt om længe fik stabiliseret deres økonomi, samtidig med at de mindre byorkestre, som hidtil havde gjort en agtværdig indsats, kunne opnå støtte til fortsat virksomhed. På baggrund af denne økonomiske stabilisering har orkestrene fortsat deres kunstneriske udvikling og står nu sammen med de lokale musikkonservatorier som bærere af det musikkulturelle liv i provinsen, hvis frodige vækst i de senere år har været et glædeligt tegn på den voksende interesse og forståelse for musikken, som er mærkbar i vide kredse af hele befolkningen. Om denne stigende interesse bærer også oprettelsen i maj 1963 af det fjerde landsdelsorkester, Sønderjyllands Symfioniorkester, tydeligt vidnesbyrd, og det er næppe for meget sagt, at der med den ovennævnte lov er skabt en fremsynet rammeordning for den del af musiklivet, som

udfolder sig uden for hovedstadsområdet og Sjælland.

Allerede under folketingets behandling af orkesterloven af 1961 blev der rettet henvendelse til folketinget om en udvidelse af loven til også at omfatte hovedstadsområdet, idet Tivolis Koncertsals Orkester, der kun var knyttet til Tivoli i den korte sommersæson, ønskede at blive etableret og konsolideret som landsdelsorkester for Sjælland. Dette ønske havde orkestrets bestyrelse tidligere gentagne gange fremsat over for den af undervisningsministeriet nedsatte musikkommission. Det var imidlertid ikke muligt på daværende tidspunkt at udvide orkesterlovens virksomhedsområde, omend det kunne konstateres, at der i dette høje ting og i det folketingsudvalg, som behandlede lovforslaget, var betydelig forståelse for tanken om at støtte Tivolis Koncertsals Orkester i dets bestræbelser for at blive et permanent orkester med hele Sjælland og omliggende øer som arbejdsmark. Jeg skal tillade mig i denne forbindelse at henvise til den af folketingsudvalget afgivne betænkning af 27. april 1961 og til forhandlingerne i tinget.

Det her omhandlede orkester har delvis med støtte fra den kulturelle fond i årene siden 1961 i vintersæsonen gennemført en række koncerter i hovedstadsområdet og i de større sjællandske købstæder, og overalt, hvor orkestret har virket, har det vundet den største respekt for sin kunstneriske kvalitet, og samtidig med at orkestret således i praksis har virket som landsdelsorkester for Sjælland, har det med ministeriets for kulturelle anliggender som formidler ført forhandlinger med Hovedstadskommunernes Samråd og Tivolis bestyrelse om en principiel omdannelse af orkestret til en selvejende institution med landsdelsorkestervirksomhed som formål. Disse forhandlinger er resulteret i sådanne aftaler, at der nu må skønnes at være basis for at søge gennemført en lov, som giver muligheder for orkestrets opretholdelse og udbygning som et egentligt Sjællands Landsdelsorkester på lige fod med de øvrige større landsdelsorkestre.

Lovforslaget bygger i sin struktur fuldstændig på loven af 1961 om statstilskud til orkestre uden for hovedstadsområdet, og der kan med hensyn til de af staten op-

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

stillede tilskudsbetingelser og med hensyn til fordelingen af omkostningerne ved orkestrets opretholdelse mellem stat og kommuner henvises til de i 1961-loven fastsatte bestemmelser. Som særlige tilskudsbetingelser er imidlertid for dette nye landsdelsorkester fastsat, at orkestret i et vist omfang skal være til rådighed for det kgl. danske musikkonservatorium som professionelt studieorkester i dirigentuddannelsen. Jeg tillægger det overordentlig vægt, at orkestret har erklæret sig indforstået med at være behjælpelig ved løsningen af dette for hele vort musikliv så afgørende uddannelsesproblem. Jeg skal endvidere henlede opmærksomheden på den betydning, som dette orkester, jfr. den dertil sigtende tilskudsbetingelse, kan få for gennemførelse af musikdramatiske forestillinger ved statslige og kommunale teatre nu og i fremtiden.

Tivoli-orkestret består i øjeblikket af godt 50 musikere og har en sådan størrelse, at det uden yderligere tilgang af faste musikere fuldt ud kan opfylde sine forpligtelser og sin funktion som landsdelsorkester, og jeg finder det rimeligt ved lovforslagets fremsættelse at henlede opmærksomheden på, at det i sig selv er enestående, at Tivoli gennem mere end 100 år har kunnet opretholde et så kvalitetsbetonet orkester, at vi i dag takket være denne indsats fra Tivolis side i realiteten kan omdanne et omtrentlig fuldt besat symfoniorkester til et af stat og kommuner og af Tivoli opretholdt landsdelsorkester, som vil kunne blive af den største betydning for det musikulturelle arbejde på øerne øst for Store-Bælt.

Idet jeg henviser til bemærkningerne til de enkelte bestemmelser i dette lovforslag, som vil fuldstændiggøre lovgivningen om statsstøtte til orkestervirksomhed her i landet, skal jeg anbefale lovforslaget til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministre.

Af *Axel Ivan Pedersen* til boligministeren:

„Kan ministeren give folketinget oplysning om, på hvilken måde der føres kontrol med, at givne igangsætnings-

tilladelser til byggeri iværksættes inden for den i hvert enkelt tilfælde angivne frist?“

Axel Ivan Pedersen: For en måneds tid siden spurgte det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen den højtærede boligminister om årsagen til, at der var ledige murersvende. Boligministeren gav i sin besvarelse en redegørelse for ledighedens omfang og oplysning om det antal igangsættelsestilladelser, der var udstedt pr. 1. januar, men som endnu ikke havde medført byggeriets igangsættelse.

Umiddelbart efter denne spørgetid havde folketinget besøg af en deputation fra Byggefogenes Samvirke i København og fjernsynet en udsendelse om ledigheden i byggefagene. Der blev ved disse to lejligheder givet udtryk for, at ledigheden skyldtes reguleringen inden for byggeriet. Men da det af boligministerens besvarelse af det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensens spørgsmål klart fremgik, at der i de regulerede områder var udstedt over 7.000 igangsættelsestilladelser, som endnu ikke var fulgt op med iværksættelse af arbejdet, og da det også blev oplyst, at ledigheden i byggefagene var mindre i de regulerede områder end i de frie, kan denne påstand ikke være rigtig.

Årsagen til ledigheden skal derimod søges i den omstændighed, at de givne tilladelser ikke bliver sat omgående i arbejde. Da dette naturligvis må virke irriterende på de ledige bygningsarbejdere og under den eksisterende boligmangel på de boligsøgende, har jeg tilladt mig at stille boligministeren et spørgsmål om kontrollen med arbejdets iværksættelse inden for den i hvert enkelt tilfælde angivne tidsfrist.

Så vidt mig bekendt er det kommunernes opgave at føre denne kontrol. Men da det er ministeriet, som udsteder tilladelserne og formentlig også må være den myndighed, som inddrager eventuelle tilladelser, ville det være af interesse at få oplysning om, hvordan kontrollen fungerer, og hvordan samarbejdet mellem ministeriet og de pågældende kommuner former sig. Det kan næppe anses for rimeligt, at givne tilladelser får lov til at ligge i måneder, når der går folk ledige, som er parat til at tage fat på arbejdet, og når der er boligmangel.

Boligministeren (Carl P. Jensen): Det er forståeligt, at ledigheden inden for murerfaget vækker opmærksomhed og derfor i den seneste tid også har givet anledning til omtale ikke alene i pressen, men også her i det høje ting. Jeg tænker ikke alene på det omtalte spørgsmål fra det ærede medlem hr. Haunstrup. Clemmensen, men også på, at problemet så sent som i sidste uge var fremme under behandlingen af forslaget til lejelov.

Når man ser bort fra de opgørelsesdage, hvor vejrliget øver indflydelse på byggefagernes beskæftigelse, tror jeg dog alligevel, man kan konstatere, at ledigheden for byggefagene ikke er større, end den normalt er på denne tid af året. Ja, for så vidt angår byggefagene som helhed, kunne jeg i sidste uge påvise, at på den da omtalte opgørelsesdag, den 12. februar, var ledigheden for samtlige arbejdsløshedsforsikrede opgjort til 5,1 pct., medens den for byggefagene alene var 4,7 pct., for de fleste byggefag endog under 2 pct., medens murerne trak gennemsnittet op med deres ledighed på 7,1 pct. Men lad os slå fast, at hver eneste ledig bygningsarbejder i denne tid er en umiddelbar ledig.

Det ærede medlem pegede på antallet af igangsættelsestilladelser, der var udstedt, men ikke fulgt op af en umiddelbar igangsættelse, og spurgte på denne baggrund, om kontrollen med arbejdets iværksættelse inden for den angivne tidsfrist vil kunne gennemføres. Det ærede medlem udleder heraf — det blev også understreget af det ærede medlem — at ledigheden i byggefagene må søges i den omstændighed, at givne byggetilladelser ikke straks bliver omsat i påbegyndelse af byggearbejdet i det enkelte tilfælde.

Jeg vil imidlertid gerne understrege, at det efter min opfattelse ikke alene er her, vi skal søge årsagen til ledigheden. Den har man kendt, så længe byggefagene har eksisteret, i månederne umiddelbart efter årsskiftet. Oldermændene for Københavns Murer- og Stenhuggerlaug antydede i en TV-udsendelse for nogle dage siden, at en af årsagerne hertil var, som han understregede, den almindelige ulyst til at påbegynde nybyggeri, og han må jo vide, hvad han taler om. Der er imidlertid også tale om

mange andre former for nybyggeri end det regulerede byggeri.

Endelig er der tale om tilbageholdenhed, når det gælder det totale fri reparations- og vedligeholdelsesarbejde. For den offentlige sektor på dette område — det gælder såvel statslige som kommunale reparations- og vedligeholdelsesarbejder — er iværksættelsen afhængig af bevillinger, der følger finansåret fra 1. april til 31. marts, med det resultat, at man, når man når hen på efteråret, har opbrugt bevillingerne, og så stopper dette arbejde, til vi igen når 1. april. For private virksomheder er der endvidere de indgroede fordomme mod at sætte arbejde af den art i gang, før solen skinner.

Det er i konsekvens af denne tilstand, at byggefagene selv ofrer betydelige beløb på propagandavirksomhed på dette felt for at sprede arbejde netop af denne art. Vi har også set, at man på lokalt initiativ har opnået betydelige resultater og forhøjet vinterbeskæftigelse. Her er et af de områder, hvor de lokale myndigheder må gå med i arbejdet, og derfor er den omtalte propaganda sat ind på dette felt. Det er imidlertid et stykke arbejde, der er startet længe før vi havde de nuværende reguleringer og byggerestriktioner, og det er lige så påkrævet, at det sker i det frie som i de regulerede områder. Vi må fra statslig side være med i dette arbejde, og det må følges op med instrukser i så henseende.

Når det ærede medlem spørger, hvilken kontrol der finder sted for at påse, at igangsættelse sker i tilslutning til en igangsættelsestilladelse, er forholdet som hovedregel, at der, når det vedrører større projekter, der kan antages at have en væsentlig indflydelse på den stedlige byggeaktivitet over længere tid, optages forhandlinger med bygherren og dennes teknikere for at finde frem til det mest hensigtsmæssige tidspunkt for arbejdets påbegyndelse, og for alle større arbejders vedkommende drages der omsorg for, at arbejdet holdes i gang. For andre byggeprojekter må man derimod selv sagt overveje at forskyde igangsættelsestilladelsen i den takt, som bl. a. vinteren 1963-64 har vist er ønskelig.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Ellen Strange Petersen* til undervisningsministeren:

„Hvad agter ministeren at foretage sig i anledning af, at mange gymnasieskoler ikke vil kunne foretage den deling mellem en matematisk-fysisk og en naturfaglig linje, som er forudsat i den nye gymnasieordning?“

Ellen Strange Petersen: Jeg vil gerne bede den højtærede undervisningsminister svare på, hvad ministeren agter at foretage sig i anledning af, at mange gymnasieskoler ikke vil kunne foretage den deling mellem en matematisk-fysisk og en naturfaglig linje, som er forudsat i den nye gymnasieordning. Hvis ministeren samtidig kan give en forklaring på, hvordan alt det røre, der er kommet om denne deling eller mangel på deling, er opstået, tror jeg, at mange gymnasiefolk, forældre og elever vil føle sig noget mindre tilsidesat, end de gør i øjeblikket. Mange føler sig i dag ligefrem taget ved næsen; der er foregøglet dem noget, som viser sig ikke at holde stik. Elever, der er optaget i I g i det matematiske gymnasium i indeværende skoleår, får at vide, at de i henhold til den nye gymnasieordning kan vælge ved overgangen til II g, om de vil i den matematisk-fysiske eller den naturfaglige linje. Skolen holder møde med forældre og elever, hvor den nye ordning drøftes og det diskuteres, hvilken linje der er at foretrække til denne eller hin videre uddannelse, som eleverne tænker på at tage. Sagen drøftes videre i hjemmene, og skolen får meddelelse om, at så og så mange ønsker at vælge den naturfaglige linje. Det lader sig gøre nogle steder; medens rektor andre steder med beklagelse må meddele, at nok er der kommet en ny gymnasieordning, men den gælder desværre foreløbig ikke for hans skole — og hvad så?

Lad mig tage min hjemby, Århus. Der har her som andre steder vist sig at være særdeles stor interesse for den nye linje, måske mere end man oprindelig havde regnet med. Ved de to skoler lader den nye linje sig gennemføre, mens den tredje skole, Århus statsgymnasium, har fået afslag. Den 14. marts i fjor udsendte undervisningsinspektøren for gymnasieskolerne en fortegnelse over de gymnasieskoler, som man regnede med ville få naturfaglig gren i

1964-65. Århus statsgymnasium stod på denne fortegnelse. Den 16. august samme år sendte skolen på opfordring fra undervisningsministeriet en skønsmæssig beregning over udgifterne ved etablering af den nye ordning. Denne beregning lød på 65.000 kr. til ombygning og installationer plus 10.000 kr. til startudgifter til samlingerne, idet det dog blev bebudet, at dette beløb i det lange løb ikke ville være tilstrækkeligt, men at man måtte regne med et beløb på op til 100.000 kr. Den 11. februar i år meddelte undervisningsministeriet, at skolen ikke kan forvente at komme i betragtning ved fordelingen af de midler, der er stillet til rådighed, og at den følgelig ikke kan forvente tilladelse til at oprette naturfaglig gren i august 1964.

Ca. $\frac{1}{3}$ af eleverne ved denne skole har meldt sig til den naturfaglige linje. Hvad skal de ca. 30 elever nu gøre? Så vidt jeg har forstået, har direktoratet tilkendegivet, at de ikke kan overflyttes til andre skolars II g, og der er vel heller ikke plads på andre skoler. Kan undervisningsministeren oplyse, hvor mange penge der har været tale om til den ændrede undervisning, som man altså ikke har ment at have råd til at etablere? Hvor mange skoler findes der, som nu er stillet ligesom Århus statsgymnasium, og hvor mange skuffede elever drejer det sig om? Som nævnt er mit hovedspørgsmål: hvad agter ministeren at foretage sig i anledning af den bitterhed, der er opstået ved forskelsbehandlingen over for gymnasierne?

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Jeg vil først sige, at der ikke i loven er fastsat noget krav om etablering af en naturfaglig gren. Det er rigtigt, at der i bekendtgørelsen fra undervisningsministeriet fra september 1961 på basis af en indstilling fra gymnasieskolens læseplansudvalg er åbnet mulighed for oprettelse af en sådan linje; men lovbefaling er der altså ikke tale om. Hverken læseplansudvalget eller undervisningsministeriet har forudsat, at man på én gang kunne indføre deling i en matematisk-fysisk og en naturfaglig gren ved samtlige landets gymnasieskoler.

Efter hvad der foreligger oplyst for mig, har direktoratet for gymnasieskolerne gjort skoler og forældre opmærksom på, at ikke

[Undervisningsministeren.]

alle grene kunne forventes oprettet alle steder. Der blev, som også det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen kom ind på, den 14. marts 1963 udsendt en meddelelse til skolerne, hvoraf det fremgik, at man regnede med oprettelsen af den naturfaglige gren ved 34 skoler rundt om i landet. Jeg kan nævne, at af 32 storkøbenhavnske gymnasieskoler var der 10 med naturfaglig gren opført på den liste, hvorom gymnasieudvalget i det storkøbenhavnske område gav meddelelse til forældrene. På disse skoler blev der etableret en naturfaglig linje. Samtlige elever i I g i det storkøbenhavnske område har derfor fra begyndelsen vidst, hvilke muligheder for deling i II g der ville foreligge til sommer.

Derimod har det ved enkelte af de udepegede gymnasier i provinsen vist sig vanskeligt at klare opgaven, og herimellem altså Århus statsgymnasium, der var blandt de skoler, som havde fået meddelelse om at kunne forvente godkendelse af oprettelsen af en naturfaglig linje. Man havde i direktoratet regnet med — og det er i øvrigt en bemærkning, der har adresse også til andre statsskoler og kommunale gymnasieskoler — at en så relativt ny skole som Århus statsgymnasium uden større udgifter var i stand til at klare de laboratoriekraV, der stilledes. Det viste sig imidlertid, at skolen regnede med at skulle bruge 65.000 kr. til indretning af lokaler og mellem 30.000 og 100.000 kr. til udstyr. Nu oplyser det ærede medlem, at de 10.000 kr. var, hvad der skulle bruges til at begynde med, men altså, man regnede med et samlet forbrug på mellem 30.000 og 100.000 kr. til udstyr. Dette store beløb kunne ikke tilvejebringes inden for det rammebeløb, der står til ministeriets rådighed; derfor måtte tanken falde, men i 1965 vil det være muligt at gennemføre linjen.

Jeg vil gerne føje til, at der ikke sker nogen forringelse af de unges muligheder for generelt at kvalificere sig til universitetsuddannelse gennem det, der sker på dette område. Den sproglige og matematiske linje findes på alle skoler, og den matematisk-fysiske gren giver alle de rettigheder, den naturfaglige giver, og derudover giver den adgang til Danmarks tekniske højskole, hvad den naturfaglige gren ikke gør. Man vil i ministeriet sætte ind på at gøre

overgangstiden så kort som muligt ved at søge at påvirke de faktorer, der er bestemmende, nemlig laboratorieplaner og uddannelse af lærere, således at de får den nødvendige specialuddannelse.

Ellen Strange Petersen: Jeg vil gerne sige ministeren tak, især for tilsagnet om, som jeg forstod, at problemet skulle være klaret til næste år. Men jeg vil dog tilføje: kunne man ikke have forudset, da man iværksatte ordningen, at der ikke var penge eller lærere nok? Kunne man ikke have søgt en tillægsbevilling? Det er dog forholdsvis små penge, det drejer sig om. Var det ikke noget for hastet at sætte den nye gymnasieordning i kraft, når tingene ikke var i orden?

Derfor vil jeg gerne stille det tillægs-spørgsmål til den højtærede minister, om ministeren ikke vil love at være mere påpasselig, når den nye samfundslinje skal komme. Det er bebudet, at den skal begynde i 1967, og der er, så vidt jeg ved, endnu ikke begyndt uddannelse af lærere til denne samfundslinje. Jeg ville være meget glad for et tilsagn om, at man ikke dér vil sætte noget i kraft, som man altså ikke har kræfter til at gennemføre. Det er kedeligt med den usikkerhed, der skabes ved disse nyordninger, der ikke er tilstrækkeligt forberedt.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): Det vil altid være sådan, når noget nyt træder i kraft, at der er overgangsvanskeligheder, og det er næsten umuligt at få alle faktorer påvirket på en sådan måde, at man overalt kan gå i gang med det nye på samme tid. Jeg kan minde om, at da man gennemførte almenkoleloven af 1903, varede det adskillige år, før alle skoler kunne opfylde lovens krav. Den klassiske linje kunne kun gennemføres ved få skoler, og mange eksisterende skoler er senere udbygget over en vis periode. Gentofte stats-skole fik i 1927 kun nysproglig linje og i 1934 den matematiske — altså dette spand af år gik, før man kunne etablere en linje, der var forudsat. Det er noget tilsvarende, som sker nu. Men jeg vil gerne sige til det ærede medlem med henblik på den samfundsvidenskabelige linje, at jeg i hvert fald skal være opmærksom på, at skolerne

[Undervisningsministeren.]

i meget god tid er orienterede om de foreliggende muligheder.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Baagø* til ministeren for Grønland:

„Hvad har ministeren foretaget i anledning af Grønlands landsråds enstemmige henstilling fra maj måned 1963 om opførelse af et sømandshjem i Holsteinsborg?“

Baagø: I oktober 1953 afholdtes der med anbefaling fra politisk og kirkeligt hold en landsindsamling til fordel for frivilligt kirkeligt arbejde i Grønland. Også en embedsmand fra Grønlandsministeriet stod som anbefaler af indsamlingen. De midler, der blev indsamlet, skulle bl. a. anvendes som hjælp til opførelse af fritids- og sømandshjem i grønlandske byer og til opførelse af en højskole.

Ved denne indsamling fik Indenlandsk Sømandsmission et beløb på 200.000 kr. til brug ved opførelsen af et sømandshjem i Holsteinsborg, og dette beløb henstår stadig til anvendelse som oprindeligt fastsat.

Kgl. bygningsinspektør Peter Koch udarbejdede et skitseprojekt, og i 1958 eller 1959 var udgiften til opførelsen af et sømandshjem budgetteret til 800.000-900.000 kr.

I 1961 henstillede Grønlandsministeriet, at byggesagen toges op til behandling, vel sagtens fordi man var blevet klar over, at et forebyggende arbejde af denne karakter var påkrævet i Holsteinsborg, men den 15. august 1962 meddelte ministeriet, at man under hensyn til den økonomiske situation ikke kunne fremme den ansøgning, sømandsmissionen havde indsendt. Dette afslag måtte fremkalde yndren, idet jeg mener at kunne erindre, at jeg forud for valget i 1960 — antagelig i foråret eller sommeren 1960 — sammen med sømandsmissionens generalsekretær, pastor Eilschou-Holm, havde en forhandling med daværende statsminister Kampmann og den daværende Grønlandsminister, den nuværende højtærede minister for offentlige arbejder, ved hvilken lejlighed statsminister Kampmann udtalte, at Grønlandsministeriet kunne kom-

me med en motiveret indstilling om den nødvendige bevilling til opførelse af et sømandshjem i Holsteinsborg, så ville sagen blive fremmet.

Indtil nu er der imidlertid stadig intet sket, og det til trods for at der er et skrigende behov for et hjem i denne havn, hvor fiskere og søfarende, som kommer ind med deres fartøjer til reparation og eftersyn ved det derværende skibsværft, ikke har mulighed for at skaffe sig logi og ophold. De har et berettiget krav på at kunne finde et hjem, hvor de kan opholde sig, sove i en ordentlig seng og få sig et varmt bad. Der findes i byen en kaffeebar og et par forsamlingshuse, men ikke et hjem med hygge og ro for disse søens folk.

Grønlands landsråd har ikke blot bevilget 100.000 kr. til formålet, men har på sit ekstraordinære møde i maj 1963 efter forslag af landsrådsmedlem Jørgen Olsen, Holsteinsborg, ført en længere forhandling om spørgsmålet, i øvrigt en meget interessant og oplysende forhandling, hvoraf det bl. a. fremgår, at 5.000 søfolk har opholdt sig i havnen i løbet af 1962 i kortere eller længere tid, og at et betydeligt antal fartøjer overvintrer i havnen.

Landsrådet vedtog ved den nævnte lejlighed en enstemmig udtalelse vedrørende sømandshjemssagen. Med den højtærede formands tilladelse tillader jeg mig at citere følgende afsnit fra udtalelsen:

„Det er med beklagelse, landsrådet har erfaret, at ministeriet for Grønland under henvisning til den økonomiske situation i Danmark ikke har kunnet fremme Indenlandsk Sømandsmissions ansøgning om statslån til de bevilgende myndigheder. Rådet er af den opfattelse, at en yderligere udsættelse af sømandshjemmets opførelse vil blive modtaget med dyb beklagelse blandt søfolk, fiskere og byens unge, for hvem hjemmet vil blive et hårdt tiltrængt tilflugtssted.

Landsrådet skal derfor udtale, at rådet betragter løsningen af denne sag som presserende, og skal henstille, at ministeriet for Grønland trods de nuværende betænkeligheder snarest gør ligt retter henvendelse til bevillingsmyndighederne om opnåelse af statslån, så at opførelse af et sømandshjem i Holsteinsborg kan påbegyndes senest i 1964.“

[Baago.]

Det er på den af mig her fremførte baggrund, jeg spørger den højtærede minister for Grønland, hvad ministeren har foretaget i anledning af Grønlands landsråds enstemmige henstilling fra maj måned 1963 om opførelse af et sømandshjem i Holsteinsborg.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam): Som det er fremgået af det ærede medlem hr. Baagøs spørgsmål, beskæftigede Grønlands landsråd sig på sin ekstraordinære samling i maj 1963 med spørgsmålet om opførelse af et sømandshjem i Holsteinsborg. Under forhandlingerne fremhævedes den betydning, et sådant hjem kunne få som et hårdt tiltrængt tilflugtssted for søfolk, fiskere og byens unge, og landsrådet vedtog en henstilling til ministeriet for Grønland om — trods de økonomiske betæneligheder — snarest gørligt at rette henvendelse til bevillingsmyndighederne om opnåelse af statslån.

Jeg kan fuldt ud tilslutte mig landsrådets udtalelser om ønskeligheden af opførelse af et sømandshjem i Holsteinsborg. Ministeriet har i samarbejde med den danske sømandsmission arbejdet med planer herom i adskillige år, og når planerne endnu ikke er blevet virkeliggjort, skyldes det udelukkende de økonomiske betæneligheder, landsrådet også nævner.

Et sømands- og fritidshjem i Holsteinsborg i overensstemmelse med det skitseprojekt — som det ærede medlem også omtalte — der er udarbejdet af ministeriet og godkendt af sømandsmissionen og landsrådets forretningsudvalg, vil koste ca. 1,8 mill. kr., selv under forudsætning af at ministeriet yder den maksimale rabat på 30 pct. af arbejds lønnen.

Gennem sømandsmissionens indsamlinger, tilskud fra landsrådet og tilskud af tipsmidlerne er tilvejebragt en betydelig egenkapital på ca. 380.000 kr. eller ca. 20 pct. af opførelsesudgifterne, medens hele den øvrige del af udgifterne må afholdes af staten, og da det ikke kan forventes, at sømandshjemmet blot tilnærmelsesvis kan forrente et lån på ca. 1½ mill. kr., selv om man opnår driftstilskud fra Holsteinsborg kommune, må hovedvægten lægges på statslån, som ikke skal forrentes

eller afdrages, og det vil i realiteten sige statstilskud, og kun en mindre del af anlægsudgifterne kan søges som statslån.

Det er på denne baggrund, jeg har været betænkelig ved at søge sagen fremmet ved en bevillingsansøgning, men sømandshjemmet er ikke desto mindre optaget på ministeriets anlægsprogram for 1965-66, og jeg håber, at landsrådets enstemmige tilslutning til projektet og den store interesse for sagen også i den øvrige del af landet, som det stillede spørgsmål er et af de mange vidnesbyrd om, vil resultere i, at sagen får en vellykket behandling, når en ansøgning om bevilling skal behandles i finansudvalget og finanslovsforslaget for 1965-66 skal fremsættes i det høje ting.

Baago: Jeg takker den højtærede minister for Grønland, men jeg kan ikke erklære mig tilfreds. Der er i de senere år investeret meget store beløb i byggearbejder i Grønland. Jeg skal ikke indlade mig på en diskussion om, hvorvidt alle disse penge er rigtig anvendt — dertil kender jeg for lidt til forholdene — men jeg vil dog gerne sige, at det for mig at se ville have været meget mere nødvendigt at indrette sømandshjemmet end at bygge 2 forsamlingshuse i Holsteinsborg for hovedsagelig at give plads for afholdelse af dansefester. Det ene forsamlingshus måtte da have været nok indtil videre, og så kunne man have bygget sømandshjemmet i stedet for det andet.

Kan regeringen forsvare at behandle de frivillige bidragsydere ved indsamlingen i 1953 på den måde, det er sket? Havde man bygget tidligere, ville byggesummen ikke være kommet op på mere end halvdelen. Kan regeringen vedblivende sidde landsrådets henstilling overhørig og lade søfolkene, der kommer til Holsteinsborg, sejle deres egen sø? For mig at se er det ikke blot asocialt, men umenneskeligt at lade søfolk, der må overvintre i Holsteinsborg, overnatte i deres lukaf eller i simple barakker i den stærke kulde, der findes i Grønland på denne årstid.

Jeg finder derfor anledning til at stille det tillægsspørgsmål til den højtærede minister for Grønland, om ministeren vil give tilsagn om at fremme denne sag og få den taget op til bevilling i indeværende år, så arbejdet kan blive påbegyndt.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam): Må jeg herpå svare, at jeg ikke kan love at tage sagen op i indeværende finansår, men som jeg har sagt: sømandshjemmet er med på anlægsprogrammet for næste år, og det er virkelig alvorligt ment.

Jeg må have lov at korrigere en enkelt ting i det ærede medlems sidste indlæg. Det var udtalelsen om forsamlingshusene i Holsteinsborg. Der har indsneget sig en misforståelse her. Det er rigtigt nok, at der findes 2 forsamlingshuse i Holsteinsborg, men det er tvivlsomt, om der er særlig meget ved noget af dem, og der er slet ikke tale om, at det er staten, som har opført disse forsamlingshuse; det er rent private huse, som er opført i årenes løb — endda for mange år siden.

Hvad angår forsamlingshusbyggeriet, forholder det sig således, at holsteinsborgerne ved en rask handling — dog ikke noget røvertogt — men på en fiks måde har fået fat i en del værdifuldt materiale fra nogle amerikanske barakker, der for en tid var opført syd for Holsteinsborg i anledning af oprettelsen af et større anlæg på en fjeldtop. Dér fik de en del ret kostbart materiale, som de har liggende, og de søger for øjeblikket, netop i år, om lån og tilskud o. s. v. på sædvanlig måde til forsamlingshuse i Grønland, det vil sige til et rigtigt hus, fordi intet af de to huse, som de har, duer. Det er sådan, det forholder sig med forsamlingshusene deroppe. Derfor ville vi — hvis vi imødekom det ærede medlem — stå over for en dobbelt ansøgning i år, idet der da kunne blive tale om tilskud både til et forsamlingshus og til et sømandshjem. Jeg skal støtte denne sag så kraftigt, som jeg kan, men i år tør jeg i alt fald ikke love det bliver.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Chr. Madsen* til arbejdsministeren:

„Har ministeren overvejet den vanskelige økonomiske situation, Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes Arbejds-

løshedskasse står over for med en meget stor kontingentforhøjelse til arbejdsløshedskassen pr. 1. april?“

Chr. Madsen: Som medlem af Arbejdsmændenes Arbejdsløshedskasse har jeg fået meddelelse om, at arbejdsløshedskontingentet skal forhøjes med 1 kr. 85 øre pr. uge. Heraf er det meningen at man vil pålægge medlemmerne at betale de 85 øre og derudover antagelig tage 40 øre fra en fond; resten af beløbet vil man senere se at skaffe udveje for. Hvordan slutresultatet end bliver, betyder det i hvert fald en kontingentforhøjelse til 7 kr. om ugen for alle organiserede arbejdsmænd. Hvis det omregnes til årsbasis, vil det sige, at arbejdsløshedskassens 250.000 medlemmer vil komme til at betale et beløb på 90-100 mill. kr. om året som udgift til den arbejdsløshed, de har. Der tales meget om fuld beskæftigelse, om høj beskæftigelse og om overbeskæftigelse i det høje ting; men når man nu hører, at arbejdsmændene alene skal bære 90-100 mill. kr. om året i udgift til deres arbejdsløshed, får man dog en opfattelse af, at der trods alt stadig væk opretholdes en stor arbejdsløshed. Jeg finder, at en sådan udgift er en urimelig byrde at lægge over på en enkelt samfundsgruppe. Det er urimeligt, at disse 250.000 arbejdsmænd skal betale så stort et beløb for den pletvise arbejdsløshed, der er her i landet. Det er derfor, jeg tillader mig at spørge den højtærede arbejdsminister, om han har overvejet at gøre noget ved den økonomiske situation, som Arbejdsmændenes Arbejdsløshedskasse er i.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Jeg er opmærksom på, at visse arbejdsløhedskasser, derunder også Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes Arbejdsløshedskasse, har en forholdsvis anspændt økonomi. Hvad især angår denne kasse, er jeg vidende om, at der for tiden er forhandlinger i gang mellem kassen og arbejdsdirektoratet om fastsættelse af det kontingent, der skal

[Arbejdsministeren.]

gælde fra og med 1. april 1964. Jeg vil gerne føje til, at dette er helt i overensstemmelse med den sædvanlige praksis. Det er normalt, at man om foråret drøfter problemet om det følgende regnskabsårs kontingenter med de kasser, hvor ændringer af kontingenterne skulle være påkrævet. Det synes også klart, at der forestår en vis forhøjelse af kontingenterne for arbejdsmændenes vedkommende. Det må også være bekendt, at der gennem lang tid har været en drøftelse om disse spørgsmål mellem arbejdsløshedskasserne og arbejdsdirektoratet. Baggrunden for disse drøftelser er særlig det forhold, at arbejdsløshedskassens driftsregnskaber og budgetter udviser under-

I denne forbindelse er det vel naturligt at erindre om, at kassens kontingenter ikke har været underkastet særlig store forandringer i de sidste 5 år, samtidig med at understøttelsessatserne i denne periode er steget med mere end 50 pct. Det er naturligvis beklageligt, at en forhøjelse af kontingenterne i Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes Arbejdsløshedskasse nu synes nødvendig, navnlig i betragtning af at dette kontingent i sig selv er forholdsvis højt, omend ikke det højeste inden for kasserne.

Jeg kan gerne føje til, at jeg så sent som umiddelbart før mødet her i salen har fået en skriftlig henvendelse fra Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes Arbejdsløshedskasse om kontingentproblemet med ønske om at drøfte det med mig, og en sådan drøftelse har jeg givet tilsagn om.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Grøndahl* til landbrugsministeren:

„Det er kendt, at jordlovsudvalgets arbejdsområde i flere år har været stærkt faldende. Kan ministeren oplyse grunden til, at jordlovsudvalget trods det mindskede arbejdsområde stadig har brug for at beskæftige det store personale?“

Grøndahl: Statsadministrationens ekstraordinære stærke vækst i de senere tiår har foruroliget mange og burde have givet anledning til betænkeligheder både her i folke-

tinget og i de til enhver tid siddende regeringer og være resultatet i skarpe forholdsregler. Statens udgifter til lønninger og pensioner er nu steget til henimod 5 milliarder kr. og beslægtet snart halvdelen af det samlede statsbudget.

Da den bekendte administrationsekspert Parkinson i sin tid skulle anskueliggøre sin Parkinsons lov brugte han som model det britiske admiralitet, hvor personalet i administrationen stadig blev større, samtidig med at flåden blev mindre og mindre.

Den afgæede formand for jordlovsudvalget, hr. Nielsen-Man, kan formodentlig skrive en lige så interessant bog som hr. Parkinson om administrationens overhængende vækst, denne administration med de mange generaler. Det er vel sandsynligt, at hr. Nielsen-Mans erindringer, som han bebuder vil udkomme, vil indeholde en hel del om dette vigtige og os alle gennem forøgede skatter berørende emne.

Hr. Nielsen-Man har flere gange udtalt sig til pressen; jeg anmoder den højtærede formand om tilladelse til et citat fra Jyllands-Posten af 2. februar 1964:

„I 20erne, da udstykningen var størst med omkring 500 udstykninger om året, havde jordlovsudvalget et personale på en snes mand.“ — Altså 20 ansatte —.

„I dag er der omkring 200 ansatte, til gengæld er der ikke ret mange udstykninger. I Nielsen-Mans egen tid fra 1947 til i dag er udvalgets administrationspersonale femdoblet i takt med stadig faldende antal udstykninger. Netop i 1947 fik udvalget en særlig administrationschef“.

Ja, det er jo kolde, hårde ord i februar, men der hersker vist ingen tvivl om, at de er rigtige. Det er historien fra Parkinsons engelske admiralitet om igen.

Der er fra mange sider udtrykt dyb bekymring og også skarp kritik af den rådende overadministration, halvdagsstillingerne, dobbeltlønningerne, overkvalificerede stillingsbesættelser m. m., og at vi befinder os i en autoritets- og disciplinkrise.

Som min egen opfattelse vil jeg fremføre, at for mig at se er der ingen tvivl om, at vi er dybt inde i det, man i gamle dage benævnte kancellistytet, men som man nu i vore dage må kalde tjenestemand- og

[Grøndahl.]

embedsmandsstyret. Er bestemmelsesretten inden for statsadministrationen og denne administrations omfang ikke ved at glide over til personalet eller rettere sagt dettes organisationer?

Det her anførte er baggrunden for mit spørgsmål til den højtærede minister, og det lyder som følger:

„Det er kendt, at jordlovsudvalgets arbejdsområde i flere år har været stærkt faldende. Kan ministeren oplyse grunden til, at jordlovsudvalget trods det mindskede arbejdsområde stadig har brug for at beskæftige det store personale?“

Landbrugsministeren (Skytte): Det ærede medlems spørgsmål giver mig en kærkommen lejlighed til at fortælle, hvordan forholdene virkelig er, for det ærede medlem vil da se, at de er nogenlunde på tværs af det, han antydede.

I 1953 var der beskæftiget 106 personer i jordlovsudvalget, et antal, der året efter udvidedes til 140 som følge af overflytning af en del administrative opgaver fra landbrugsministeriet til jordlovsudvalget tillige med de tidligere ved disse opgaver beskæftigede. Der blev simpelt hen flyttet et kontor over til jordlovsudvalget.

Ved årsskiftet 1960-61 var antallet af beskæftigede nået op på 161, bl. a. som følge af ændringerne i statshusmandsloven i 1960, navnlig bestemmelserne om konvertering af tidligere ydede lån, der bevirkede en midlertidigt øget arbejdsmæssig belastning af betydeligt omfang, idet der i 1960-61 behandledes i alt 3.079 sager om konvertering. Samtidig betød de nye regler en vis overflytning af arbejdsopgaver fra finansministeriet til statens jordlovsudvalg.

Siden har den betydelige nedgang i forbindelse med arbejdet med oprettelse af nye brug været mærkbar. I 1962-63 oprettedes kun 36 nye brug og 16 gartnerier, men det må i denne forbindelse fremhæves, at disse fortrinsvis er oprettet på nykultiveret jord og ofte samlet og arronderet ved mageskifter, jordfordeling o. lign. og derfor stiller forholdsvis store krav til administrationen.

Sammenhængende med nedgangen i antallet af nye brug er der sket en væsentlig

nedgang i antallet af jordfondskøb. Medens der i årene før 1960 gennemførtes mellem 100 og 150 køb om året, var antallet af køb i 1962-63 kun 60.

Derimod er antallet af suppleringer med lån el. lign. steget kraftigt i de seneste år, f. eks. fra 302 i 1961-62 til 555 i 1962-63, og i det første halvår af 1963-64 var man allerede nået op på ca. 460 suppleringer. Dette betyder en kraftig udvidelse af udlånsvirksomheden, ikke alene til jordsuppleringerne, men også til bygningsudvidelse m. v., og det samlede udlån i forbindelse med supplering af mindre ejendomme steg i 1961-62 og 1962-63 fra ca. 3 mill. kr. til ca. 4,6 mill. kr., og fra 1. april 1963 til 1. marts 1964 var der i alt udbetalt ca. 8,1 mill. kr.

I takt med denne udvikling har der været en arbejdsmæssig stigning i forbindelse med nedlægning og sammenlægning af landbrug.

I øvrigt må det nævnes, at administrationen af jordfondens arealer og kultiveringsforanstaltninger på disse fortsat er en arbejdsopgave af betydeligt omfang, idet jordfonden, fortrinsvis i Sønderjylland og Nordjylland, råder over i alt ca. 10.000 ha, hvortil kommer de meget store domænearealer, der også administreres af statens jordlovsudvalg.

Men selv om der således hele tiden har været en saglig begrundelse for stigningen i antallet af ansatte i statens jordlovsudvalg, måtte den senere tids udvikling jo begrunde en nedsættelse af de ansattes antal. Selv om jordlovsudvalgets arbejdsopgaver i forbindelse med oprettelsen af arbejderboliger stadig er af fuldt omfang og trods den voldsomme långivning til supplering og det betydelige arbejde i forbindelse med nedlægning m. v. af landbrug har nedgangen i udstykningen af nye husmandsbrug bevirket, at jordlovsudvalget siden 1961, altså i de sidste 3 år, har kunnet gennemføre en reduktion af personalet, der i dag er på 121 personer, hvoraf 45 er deltidsbeskæftiget. Personalet er således ca. 24 pct. mindre end pr. 1. januar 1961.

Der er her som i personaletallene fra de tidligere år set bort fra udvalgets kontor i Tønder og driftskontoret i Vildmosen samt fra jordfordelingssekretariatet. I disse kontorer, hvor i alt 66 er beskæftiget, er der

[Landbrugsministeren.]

gennem årene ikke sket væsentlige ændringer i personalets eller arbejdsmængdens omfang.

Grøndahl: Den højtærede minister overvældede mig med tal, som jeg ikke på stående fod kan tage stilling til, men mit indtryk af den højtærede ministers svar var, at det var noget i retning af en søforklaring, selv om det er en landbrugsminister, der giver den.

Hvad angår den saglige begrundelse, må jeg selvfølgelig studere Folketingstidende nærmere; vi kan komme ind på det, når jeg har læst referatet igennem.

Jeg havde meget håbet, at den højtærede minister ville have svaret mig, at han var opmærksom på dette administrative misforhold, som det stadig væk er efter min formening, og at han havde gjort skridt til f. eks. at udnævne den omtalte administrationschef til rationaliseringschef, dog uden gageforhøjelse, og at denne chef havde fået nye retningslinjer at gå efter med hensyn til administrationen og personalet ud fra den logiske betragtning, at en chef, der har bygget dette overdimensionerede apparat op, og som nøje kender vejen til dettes top, også vil være i stand til at finde vejen ned igen. Den højtærede minister ville ved en sådan stillingtagen have indlagt sig uvisnelig ære og berømmelse og desuden taknemlighed hos mange skatteydere ved her at være foregangsmand og et hårdt tiltrængt eksempel til efterfølgelse for den øvrige statsadministration.

Jeg vil tillade mig at rette et tillægs-spørgsmål til den højtærede landbrugsminister. Den afgæede jordlovsudvalgsformand, hr. Nielsen-Man, har også til pressen udtalt, at en ansøgning om en landarbejderbolig skal passere 24 instanser, og at i en jordfordelings sag er administrationsudgifterne nu oppe på 1.000 kr. pr. ha. Til gengæld tager det 6-7 år at gennemføre en sådan sag. Vil ministeren gøre sin indflydelse gældende, så disse 24 instanser, disse 1.000 kr. pr. ha og de nævnte 6-7 år inden for en rimelig tid som et foreløbigt mål i hvert fald bliver halveret? Som ordfører for mit parti i 1961, 1962 og 1963 angående lovforslaget om arbejderboliger på landet har jeg forgæves opfordret mini-

steren til at lade jordlovsudvalget undersøge, i hvilket tilfælde der bor ikke-landarbejdere i disse boliger, i den hensigt at spare millionbeløb for staten. Kan ministeren love en sådan undersøgelse?

Landbrugsministeren (Skytte): Ja, der er i hvert fald nu stof nok til et nyt svar. Jeg skal ganske overlade til tinget at afgøre, hvem der kommer med søforklaringer i tinget, når det ærede medlem her påstår, at der sker en stadig udvikling efter Parkinsons lov i jordlovsudvalget, skønt der vitterlig er sket en betragtelig reduktion af personalet i løbet af de sidste 3 år. Jeg må sige, at vi må for så vidt være lykkelige for, at vi ikke fulgte det ærede medlem, da han som ordfører for partiet foreslog, vi skulle foretage en landsomfattende undersøgelse af en halv snes tusinde arbejderboliger. Det ville i hvert fald ikke have givet mindre administration.

På det ærede medlems rent konkrete spørgsmål kan jeg svare, at den afgæede formand for statens jordlovsudvalg på intet tidspunkt over for mig har påtalt eller omtalt det, han fremfører, efter at han nu er fratruddet; havde han gjort det, havde der været lejlighed til at beskæftige sig med det på daværende tidspunkt. Jeg kan tilføje, at jeg har for længst anmodet statsministeren om at lade administrationsudvalget gennemgå landbrugsministeriet med henblik på at finde frem til rationaliseringsforanstaltninger. Ingen er mere interesseret i det end landbrugsministeriet og statens jordlovsudvalg.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning vedrørende Danmarks ratifikation af nordisk overenskomst om gensidig bistand i nødstilfælde i forbindelse med strålingsulykker.

(Første behandling af forslaget til folketingsbeslutning (nr. IX) findes i tidenden sp. 3213).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.